

เตรียมตัว! เมื่อส่องกล้องตรวจระบบทางเดินอาหาร

อ.นพ.สุพจน์ นิ่มอนงค์

ภาควิชาอายุรศาสตร์

Faculty of Medicine Siriraj Hospital

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

“ใครที่มีปัญหาความผิดปกติของระบบทางเดินอาหาร เช่น โรคหลอดอาหาร ภาวะเพาะอาหาร ลำไส้เล็ก ลำไส้ใหญ่ ที่ต้องได้รับการตรวจเพิ่มเติมด้วยวิธีส่องกล้อง” หลายคนอาจเกิดคำถามขึ้นในใจว่าจะเจ็บหรือไม่ ใช้เวลานานไหม และจะต้องเตรียมตัวอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์ต่อการตรวจมากที่สุด จะเล่าให้ฟังครับ

การเตรียมตัวก่อนและหลังการส่องกล้อง แบ่งได้ 2 แบบ คือ

1.การตรวจระบบทางเดินอาหารส่วนบน(Gastroscopy)จะตรวจตั้งแต่หลอดอาหาร ภาวะเพาะอาหาร และลำไส้เล็กส่วนต้น ผู้ป่วยจะต้องงดน้ำและอาหารทุกชนิดอย่างน้อย 6 ชั่วโมง หรือตั้งแต่เที่ยงคืนวันก่อนตรวจ

เมื่อมาถึงห้องตรวจ แพทย์จะอธิบายข้อบ่งชี้ แผนการตรวจรักษาและภาวะแทรกซ้อน จากนั้นพยาบาลจะพ่นยาชาเข้าไปในบริเวณคอของผู้ป่วย 2-3 ครั้ง ผู้ป่วยจะรู้สึกคอหนาขึ้น หลังจากผู้ป่วยนอนตะแคงซ้ายบนเตียงตรวจ แพทย์จะใส่กล้อง ซึ่งมีลักษณะคล้ายสายยางสีดำ ขนาดเท่าปลายนิ้วก้อย เข้าไปในลำคอผ่านไปในหลอดอาหาร ภาวะเพาะอาหาร และลำไส้เล็กส่วนต้น แพทย์อาจสะกิดขึ้นเนื้อออกมาตรวจหาพยาธิสภาพหรือแบคทีเรีย ซึ่งผู้ป่วยจะไม่รู้สึกเจ็บ โดยปกติการตรวจแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ10-15 นาที ขณะทำการตรวจผู้ป่วยควรรักษาใจเล็ก ๆ ซ้ำ ๆ เพื่อลดอาการคลื่นไส้ ในรายที่มีอาการคลื่นไส้มาก แพทย์อาจฉีดยาเข้าทางหลอดเลือดดำ เพื่อให้ผู้ป่วยรู้สึกสบายขึ้น ซึ่งอาจทำให้มีอาการระคายเคืองได้ชั่วคราว

ภายหลังการตรวจ แพทย์จะบอกผลการตรวจ อธิบายแผนการรักษาและนัดติดตามผล ผู้ป่วยจะนั่งพักประมาณ 1-2 ชั่วโมง จนอาการรู้สึกคอหนาดีขึ้น ก็สามารถกลับไปทำงานและกินอาหารได้ตามปกติ

2.การตรวจลำไส้ใหญ่ หรือระบบทางเดินอาหารส่วนล่าง (Colonoscopy)จะตรวจตั้งแต่ปากทวารหนัก ลำไส้ใหญ่ทั้งหมด และบางครั้งรวมถึงลำไส้เล็กส่วนปลายด้วย ซึ่งมีความยาวทั้งหมดประมาณ 1 เมตร ผู้ป่วยควรกินอาหารที่มีกากน้อยก่อนทำการตรวจ 1 วัน เช่น น้ำซูป ใจ๊กเหลว ๆ ในตอนเย็นวันก่อนตรวจแพทย์จะให้ยาระบาย ผู้ป่วยควรกินยาให้หมดหรือจนกว่าจะถ่ายอุจจาระออกมาเป็นน้ำใส ๆ เพื่อไม่ให้มีอุจจาระตกค้างและบังผนังลำไส้ขณะตรวจ

บางรายอาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียนขณะที่กินยาระบาย ซึ่งอาจแก้ไขให้ดีขึ้นโดยการผสม น้ำหวานในยาระบายแล้วดื่มช้า ๆ และดื่มน้ำและอาหารอย่างน้อย 6 ชั่วโมง หรือตั้งแต่เที่ยงคืน วันก่อนตรวจ

เมื่อมาถึงห้องตรวจแพทย์จะอธิบายข้อบ่งชี้ แผนการตรวจรักษา และภาวะแทรกซ้อน จากนั้นพยาบาลจะให้ผู้ป่วยนอนตะแคงซ้ายบนเตียงตรวจ ผู้ป่วยจะได้รับยาลดอาการวิตกกังวล และ/หรือยาแก้ปวดทางเส้นเลือดดำ ซึ่งจะช่วยให้มีอาการง่วงนอน หลังจากนั้นแพทย์จะใส่กล้องเข้า ทวารหนักและตรวจลำไส้ใหญ่ทั้งหมด หากพบความผิดปกติแพทย์อาจสะกิดขึ้นเนื้อ จี้ด้วยไฟฟ้า หรือตัดก้อนเนื้อ(polypectomy)ออกมา โดยที่ผู้ป่วยไม่รู้สึกรู้เจ็บ ซึ่งจะใช้เวลาตรวจประมาณ 20-40 นาที

ภายหลังการตรวจ ผู้ป่วยจะถูกส่งต่อไปยังห้องสังเกตอาการอีก 1-2 ชั่วโมง แพทย์จะแจ้ง ผลการตรวจ เมื่อผู้ป่วยรู้สึกตัวดี เนื่องจากผู้ป่วยได้รับยาทางเส้นเลือด ซึ่งอาจมีฤทธิ์ทำให้มีอาการ สะลึมสะลือ จึงควรงดการขับรถ และการทำงานในวันตรวจ ควรมีญาติพาผู้ป่วยกลับบ้าน บางราย อาจรู้สึกแน่นท้อง เนื่องจากมีการใส่ลมเข้าไปในลำไส้ใหญ่ในขณะที่ตรวจ เมื่อผายลมออกมาแล้ว อาการก็จะดีขึ้น

หลังการตรวจทั้ง 2 แบบ อาจมีอาการปวดแน่นท้องได้เล็กน้อย แต่หากมีอาการปวดท้อง มาก มีไข้ หรือมีเลือดออกทางทวารหนัก ควรรีบติดต่อแพทย์หรือมาตรวจที่โรงพยาบาลทันที

การเตรียมตัวข้างต้นนี้ใช้กับผู้ป่วยทุกๆ ไปเท่านั้น หากคุณมีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน โรคปอด โรคหัวใจ มีลิ้นหัวใจเทียม มีภาวะเลือดออกผิดปกติ กำลังได้รับยา แอสไพรินหรือยาละลายลิ่มเลือด ควรแจ้งให้แพทย์ทราบเพื่อรับคำแนะนำเพิ่มเติมก่อน การตรวจ